

STORTINGET

Innst. 234 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:87 S (2020–2021)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvorvidt arbeidsforholdene hos kommersielle velferdsaktører, deriblant bemanning, er i tråd med lov- og kontraktsforhold. Videre ber Stortinget regjeringen si opp anbudskontrakter og andre typer avtaler der arbeidsforhold ikke er i tråd med kontraktsbestemmelsene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at det ved anbudsetsetting av offentlig finansierte velferdstjenester skal kreves pensjonsvilkår på samme nivå som i det offentlige.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som har oppdrag for det offentlige har tariffavtale.
4. Stortinget ber regjeringen sikre at alle selskaper som i hovedsak har sine inntekter fra det offentlige, skal underlegges ekstern revisjon og ha utvidede notekrav i sine årsregnskaper.
5. Stortinget ber regjeringen sikre at offentlig finansierte velferdstjenester hovedsakelig skal utføres av ansatte, ikke av selvstendig næringsdrivende.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 7. januar 2021 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 26. januar 2021 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforslag 87 S (2020–2021) om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester, og understreker at ryddige og gode arbeidsforhold er viktig for å sikre kvaliteten i våre felles velferdstjenester.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at ryddige og gode arbeidsforhold er en grunnleggende verdi i norsk arbeidsliv, og viktig for å sikre kvaliteten i velferdstjenestene i Norge. Kravene til kvalitet i tjenestene og trygge arbeidsforhold for de ansatte må være de samme uavhengig av hvem som eier tilbudet. Alle i norsk arbeidsliv skal ha ordnede lønns- og arbeidsvilkår. Offentlig sektor har et særlig ansvar for

å bidra til dette og skal gå foran som et godt eksempel ved kjøp av tjenester fra private leverandører.

Flertallet mener at velferdssamfunnet sikres best gjennom et samspill mellom det offentlige og private og ideelle aktører. Å ha et mangfold av tilbydere, enten det gjelder barnehager, skoler, sykehjem eller barnevernsinstitusjoner, skjerper innovasjonsevnen og øker sjansene for et godt og tilpasset tilbud til flere. Dette bidrar til å sikre et helhetlig velferdstilbud, valgfrihet, medvirkning, tilpasning og bedre kvalitet for innbyggerne. Det offentlige skal ha og tar ansvar for finansiering og oppfølging av kvaliteten i tjenestene, anstendige arbeids- og lønnsforhold og gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Velferdstjenesteutvalgets NOU 2020:13 Private aktører i velferdsstaten, viser at kommersielle produsenter i gjennomsnitt har et lønnsnivå som ligger 9 pst. lavere enn hos offentlige produsenter, mens ideelle produsenter i gjennomsnitt har tilnærmet likt nivå som det offentlige. Men den viser også at gjennomsnittlig lønnsnivå i ideelle og kommersielle virksomheter er omtrent likt med de offentliges for næringene arbeidstrening (arbeidsmarkedstiltak), barnehager og undervisning i videregående skole, samt at kommersielle virksomheter har et høyere gjennomsnittlig lønnsnivå enn offentlige innenfor institusjoner m.m. for psykiatri og rus. Videre viser statistikken at ideelle virksomheter har høyere lønnsnivå enn offentlige innen sykehus, og at ideelle har likt lønnsnivå med det offentlige innenfor pleie- og omsorgstjenester i institusjon (sykehjem) og institusjoner innen barne- og ungdomsvern. Kommersielle virksomheter har lavere lønnsnivå enn det offentlige spesielt innen hjemmesykepleie, institusjoner innen barne- og ungdomsvern, sosialtjenester til eldre og funksjonshemmede uten botilbud (hjemmetjenester) og sykehusinstitusjoner hvor lønnsandelen ligger på litt under 90 pst. av offentlige virksomheters gjennomsnittlige lønnsnivå. Dersom det korrigeres for utdanningsnivå, vil lønnsforskjellene bli noe mindre, og for noen grupper kan bildet bli helt motsatt. For bachelorutdannede viser resultatene at kommersielle sykehus har gjennomsnittlig høyere lønnsnivå enn offentlige.

Disse medlemmer mener derfor at bildet av lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere som jobber med velferdstjenester i Norge, enten disse er drevet av offentlig, privat eller ideell virksomhet, er langt mer nysansert enn representantforslaget fremstiller det som. I tillegg slår Velferdstjenesteutvalgets rapport fast at rundt 80 pst. av alle arbeidsforhold i offentlig finansierte velferdstjenester er i offentlige virksomheter. Rapporten gir ikke grunnlag for å så tvil om anstendige lønns- og arbeidsvilkår i private eller ideelle virksomheter som

leverer velferdstjenester, eller kvaliteten på velferdstjenestene som leveres.

Disse medlemmer legger til grunn at både offentlige og private leverandører av velferdstjenester følger krav i lov og kontrakt. Det er allerede et omfattende regelverk knyttet til krav det offentlige kan stille til virksomheter som leverer tjenester til det offentlige. I forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter pålegges offentlige oppdragsgivere å stille krav om at ansatte hos leverandører og eventuelle underleverandører skal ha visse lønns- og arbeidsvilkår. Etter forskriften kan oppdragsgiverne også forbeholde seg retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner dersom vilkårene ikke etterleves, og gjennomføre nødvendig kontroll med at kravene overholdes.

Disse medlemmer viser til at flere offentlige oppdragsgivere stiller krav til sine leverandører som går lenger enn det som pålegges gjennom anskaffelsesregelverket. Spørsmål om finansiell rapportering for virksomheter som leverer tjenester til det offentlige, er et sentralt tema i NOU 2020:13, som nå er på høring.

Disse medlemmer viser til at faste, hele ansettelser er og skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv, så også når det gjelder at offentlig finansierte velferdstjenester hovedsakelig skal utføres av ansatte, ikke av selvstendig næringsdrivende som erstatning for faste ansatte. Grensen mellom selvstendig næringsdrivende og arbeidstakere med hensyn til arbeidsforhold reguleres i arbeidsmiljøloven. Det er det reelle forholdet mellom partene som skal legges til grunn, og både private og offentlige virksomheter må følge arbeidsmiljøloven og sørge for at de som reelt er arbeidstakere, ansettes.

Disse medlemmer understreker viktigheten av et godt organisert arbeidsliv og et velfungerende og effektivt trepartssamarbeid, men mener at krav om at alle aktører som har oppdrag for det offentlige skal ha tariffavtale, vil gripe inn i partenes frie forhandlingsrett. I tillegg vil kravet være problematisk sett opp mot grunnleggende rettigheter som organisasjonsfriheten.

Disse medlemmer viser til at Velferdstjenesteutvalgets innstilling NOU 2020:13 Private aktører i velferdsstaten, er sendt på alminnelig høring, og avventer innspill fra høringsinstansene. Disse medlemmer avviser på denne bakgrunn forslagene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter forslagsstillers overordnede målsetting om at lønns- og arbeidsvilkår for de som arbeider i offentlig finansierte velferdstjenestesektorer, skal være på linje med de vilkår som gjelder for offentlig ansatte i tilsvarende sektor.

Disse medlemmer understreker at disse partier mener at velferdsytelser i langt større grad må skje i det offentliges egenregi, og at markedstankegang ikke skal

ligge til grunn for hvordan vi styrer velferden i landet vårt. Arbeidsgivere som tilbyr dårligere lønns- og pensjonsvilkår, skal ikke ha et konkurransefortrinn i anbudsutsetting av velferdstjenester.

Disse medlemmer vil understreke at det materielle innholdet i tariffavtaler er partenes ansvar.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at de som arbeider i velferdstjenestesektorer som er finansiert av det offentlige, skal ha lønns- og arbeidsvilkår, herunder tjenstepensjonsordninger, som er på linje med det offentlige, samt sikre mer innsyn i og bedre kontroll av foretak som finansieres med offentlige midler.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå virkninger av reservasjonsretten i arbeidsmiljøloven § 16-2 annet ledd, herunder konsekvensene for lønns- og arbeidsvilkår, og fremme lovforslag som styrker arbeidstakernes vilkår ved virksomhetsoverdragelse.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at offentlig finansierte velferdstjenester hovedsakelig skal utføres av ansatte, ikke av selvstendig næringsdrivende.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser videre til forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti i forbindelse med Stortingets behandling av Representantforslag 21 LS (2020–2021), jf. Innst. 97 L (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i arbeidsmiljøloven som sikrer lovens formål med trygge arbeidsforhold ved å:

- sikre at den som reelt har bestemmende innflytelse over et arbeidsforhold, har rettigheter og plikter som arbeidsgiver.
- presisere hovedregelen om faste og direkte arbeidsforhold i norsk arbeidsliv.
- hindre at arbeidsgiver kan organisere seg bort fra arbeidsgiveransvaret.
- sikre at lønns- og arbeidsvilkår ikke svekkes ved anbudsprosesser, oppsplitting av selskaper og andre endringer i selskapsstruktur.»

Disse medlemmer viser også til Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis merknader i Representantforslag 28 S (2020–2021), som er til behandling i Kommunal- og forvaltningskomiteen, og som omfatter flere forslag knyttet til kommersielle velferdsaktører.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det skal være ryddige og gode arbeidsvilkår i arbeidslivet generelt, og ønsker gode arbeidsvilkår hos både offentlige og private velferdstilbydere.

Disse medlemmer vil understreke at det gis gode velferdstjenester av kommersielle tilbydere, og det er et gode å ha et mangfold av velferdstilbydere, styrt på kvalitet, pris og innhold. Konkurranseregimet har over år vist seg å gi bedre og rimeligere tjenester. Rundt 80 pst. av alle arbeidsforhold i offentlig finansierte velferdstjenester utføres i dag i offentlige virksomheter.

Disse medlemmer mener det er klokt å ha god kontroll og oversikt over arbeidsforhold hos velferdstilbydere, uavhengig av om de er drevet i offentlig eller privat regi. Gjennomgang og kontroll av kontraktsforhold og etterlevelse av disse må derfor gjelde alle aktører.

Disse medlemmer vil påpeke at det å fastsette pensjonsordning for ansatte ligger innenfor arbeidsgivers styringsrett. Øvrige arbeids- og lønnsvilkår har sine rammer i arbeidsmiljøloven og eventuelle tariffavtaler.

Forslag 1 Arbeidsforholdene hos kommersielle velferdsaktører

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at forslaget om å gjennomgå om arbeidsforholdene hos kommersielle velferdsaktører, deriblant bemanning, er i tråd med lov- og kontraktsforhold, delvis ble behandlet i Representantforslag 7 S (2018–2019) fra Rødt om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester, jf. Innst. 96 S (2018–2019).

Flertallet viser til at kommersielle velferdsaktører innen sykehjem, barnevern, eldreomsorg m.m. er organisert under de regionale helseforetakene eller kommunene, som vurderer behov og eventuelt inngår kontrakter med private tjenesteytere. Disse er egne rettssubjekter og er selv ansvarlige for de kontrakter de inngår, herunder også kontraktsoppfølging og vurdering av de leveranser som er avtalt.

Komiteen legger til grunn at disse vurderer alle forhold som er avtalt i kontraktene, herunder også at arbeidsforhold er i tråd med gjeldende lov og avtaleverk. Dette må gjelde alle virksomheter som det offentlige har kontrakter med.

Forslag 2 Pensjonsvilkår ved anbudsutsetting

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at for kontrakter det offentlige inngår med private tjenesteleverandører, gjelder en egen forskrift som pålegger den offentlige oppdragsgiveren å påse at lønns- og arbeidsvilkårene hos leverandøren er på et visst nivå (jf. forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter). Forskriften pålegger den offentlige oppdragsgiveren både å kontraktsfeste at det stilles krav om visse lønns- og arbeidsvilkår, og å kontrollere at dette etterleves underveis i kontraktsperioden. Oppdragsgiver skal i

kontrakten også forbeholde seg retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner, dersom leverandøren eller eventuelle underleverandører ikke etterlever kontraktens krav til lønns- og arbeidsvilkår. Sanksjoner kan eksempelvis være tilbakeholdelse av deler av kontraktssummen eller heving av kontrakten.

Forslag 3 Tariffavtale for aktører som har oppdrag for det offentlige

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti viser til § 5 i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. I henhold til denne bestemmelsen skal oppdragsgiver stille krav om at lønns- og arbeidsvilkår hos leverandører og underleverandører er i tråd med forskrifter om allmenngjorte. På områder som ikke er dekket av forskrifter om allmenngjorte tariffavtaler, skal oppdragsgiver stille krav om lønns- og arbeidsvilkår i henhold til gjeldende landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje. Med lønns- og arbeidsvilkår menes i denne sammenheng bestemmelser om minste arbeidstid, lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg, og dekning av utgifter til reise, kost og losji, i den grad slike bestemmelser følger av tariffavtalen. Oppdragsgiver skal i kontrakten kreve at leverandøren og eventuelle underleverandører på forespørsel må dokumentere at krav til lønns- og arbeidsvilkår som er nevnt i § 5, er oppfylt. Oppdragsgiver er i tillegg pålagt nødvendig kontroll med at kravene til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt. Oppdragsgiver må også implementere kontraktsvilkår som er egnet til å sanksjonere leverandører ved mangelfulle lønns- og arbeidsvilkår, slik at forholdene kan bringes i samsvar med gjeldende allmenngjort tariff eller landsomfattende tariffavtale.

Forslag 4 Ekstern revisjon og utvidede notekrav i årsregnskaper

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at revisjonsplikt avhenger blant annet av størrelsen på virksomheten og hvilken organisasjonsform denne har. Både aksjeselskaper og stiftelser er underlagt regnskapsplikt etter regnskapsloven, og dermed revisjonsplikt etter revisorloven.

Flertallet viser til at det kan være grunner til å sette krav til organisering for virksomheter som i stor grad har sine inntekter fra det offentlige, for å eksempelvis sikre økt transparens. Slik regelverket er i dag, er det mindre krav til rapportering for noen virksomheter og organisasjonsformer, særlig ideelle foretak, enn for andre. Nytt i form av bedre informasjon må avveies mot økte kostnader som igjen vil belaste det offentlige, og det finnes mindre kostnadskrevenne alternativer som gir tilstrekkelig god informasjon om arbeidsforhold og betingelser.

Forslag 5 Sikre at offentlig finansierte velferdstjenester hovedsakelig utføres av ansatte

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at fast og direkte ansettelse er hovedregelen i arbeidsmiljøloven, og at faste, hele stillinger er og skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv. Loven åpner også for bruk av innleie på visse vilkår, som betyr at arbeidsgiver kan bruke innleie for å ta unna for eksempel arbeidstopper eller fylle vikariater. Der det brukes innleie eller selvstendig næringsdrivende, kan disse også representere spesialkompetanse, som er nødvendig for arbeidsgivere hvis ikke virksomheten selv har denne kompetansen.

Flertallet viser til at virksomheters adgang til å benytte selvstendig næringsdrivende begrenses i flere regelverk. Både arbeidsmiljøloven, folketrygdloven og skatteloven har regler for når arbeidskraft skal defineres som ansatte/arbeidstakere. Disse reglene gjelder selv om den som utfører arbeid, er registrert som selvstendig næringsdrivende. Eksempelvis har Skatteetaten mulighet til såkalt gjennomskjæring der de mener at den selvstendige egentlig er å betrakte som en ansatt. Dette kan være tilfelle hvis en selvstendig kun jobber for en virksomhet (jf. skatteloven § 13-2).

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at arbeidsmiljølovens bestemmelser om innleie må strammes inn slik at bemanningsbyrå erstattes av vikarbyrå som i henhold til arbeidsmiljøloven (AML) § 14-12 første ledd kan bruke sine første ansatte til å utføre vikariater etter AML § 14-9 annet ledd bokstav b. Skatteetatens lovgang til såkalt gjennomskjæring, der de mener at den selvstendige egentlig er å betrakte som en ansatt, må også tas inn i arbeidsmiljøloven.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter forslagsstillerne i at ryddige og gode arbeidsforhold er avgjørende for å sikre kvaliteten på velferdstjenestene. Dette medlem deler bekymringen om at når lønns- og arbeidsvilkår for dem som jobber innenfor velferdstjenestene, blir svekket, kan det i neste omgang gå ut over kvaliteten på tjenestene.

Dette medlem har gjentatte ganger tatt til orde for å granske pengestrømmer i private selskap som selger velferdstjenester i Norge. Da høyresiden omsider snudde om forslaget i 2017, ble Velferdstjenesteutvalget satt ned, i den hensikt å kartlegge pengestrømmer og lønnsomhet hos kommersielle og ideelle leverandører av velferdstjenester. Utvalgets arbeid har resultert i NOU 2020:13 om private aktører i velferdsstaten. Dette medlem understreker at skattepengene våre skal gå til velferd og frihet og trygghet til innbyggerne i landet, fremfor profitt til store aktører i markedet.

Det t e m e d l e m fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvorvidt arbeidsforholdene hos kommersielle velferdsaktører, deriblant bemanning, er i tråd med lov- og kontraktsforhold. Videre ber Stortinget regjeringen si opp anbudskontrakter og andre typer avtaler der arbeidsforhold ikke er i tråd med kontraktsbestemmelsene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som har oppdrag for det offentlige, har tariffavtale.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle selskaper som i hovedsak har sine inntekter fra det offentlige, skal underlegges ekstern revisjon og ha utvidede notekrav i sine årsregnskaper.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at de som arbeider i velferdstjenestesektorer som er finansiert av det offentlige, skal ha lønns- og arbeidsvilkår, herunder tjenestepensjonsordninger, som er på linje med det offentliges, samt sikre mer innsyn i og bedre kontroll av foretak som finansieres med offentlige midler.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen gjennomgå virkninger av reservasjonsretten i arbeidsmiljøloven § 16-2 annet ledd, herunder konsekvensene for lønns- og arbeidsvilkår, og fremme lovforslag som styrker arbeidstakernes vilkår ved virksomhetsoverdragelse.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre at offentlig finansierte velferdstjenester hovedsakelig skal utføres av ansatte, ikke av selvstendig næringsdrivende.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvorvidt arbeidsforholdene hos kommersielle velferdsaktører, deriblant bemanning, er i tråd med lov- og kontraktsforhold. Videre ber Stortinget regjeringen si opp anbudskontrakter og andre typer avtaler der arbeidsforhold ikke er i tråd med kontraktsbestemmelsene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som har oppdrag for det offentlige, har tariffavtale.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre at alle selskaper som i hovedsak har sine inntekter fra det offentlige, skal underlegges ekstern revisjon og ha utvidede notekrav i sine årsregnskaper.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:87 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 16. februar 2021

Erlend Wiborg

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2020/4819

Vår ref
21/56-

Dato
26. januar 2021

**Svar på representantforslag 87 S (2020-2021) fra representanten
Bjørnar Moxnes, om gode arbeidsvilkår for gode velferdstjenester**

Jeg viser til brev fra Stortingets arbeids- og sosialkomite 7. januar om representantforslag 87 S (2020–2021) fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes. Svaret er utarbeidet etter innspill fra Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet.

Innledningsvis vil jeg vise til at regjeringen tidligere har mottatt flere anmodningsvedtak om lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår hos private leverandører av offentlig finanserte velferdstjenester. Regjeringen satte derfor høsten 2018 ned et offentlig utvalg som skulle utrede forhold som berører flere av temaene anmodningsvedtakene tok opp. Forslagene i dette representantforslaget berører også i stor grad samme tema.

Velferdstjenesteutvalgets innstilling "NOU 2020: 13 *Private aktører i velferdsstaten*", er sendt på alminnelig høring. Regjeringen vil følge opp utredningen på vanlig måte og avventer nå innspill fra høringsinstansene. Jeg vil likevel komme med noen generelle bemerkninger rundt enkelte av problemstillingene som reises i representantforslaget.

Jeg er enig med representanten i at ryddige og gode arbeidsforhold er viktig for å sikre kvaliteten i velferdstjenestene.

De fleste av de offentlige velferdstjenestene produseres i egen regi. Ifølge Velferdstjenesteutvalgets rapport er rundt 80 prosent av alle arbeidsforhold i offentlig finanserte velferdstjenester i offentlige virksomheter. Når det offentlige velger å sette ut produksjon av velferdstjenester til private leverandører, kan de private leverandørene

tilknyttes det offentlige enten gjennom tilskudsfinansiering eller ved at det offentlige kjøper tjenester i tråd med anskaffelsesregelverket.

Regjeringen legger til grunn at både offentlige og private leverandører av velferdstjenester følger krav i lov og kontrakt. Det gjelder enten de som får dette oppdraget er tilknyttet det offentlige gjennom tilskudsfinansiering eller ved offentlig innkjøp. Det er allerede et omfattende regelverk knyttet til krav det offentlige kan stille til virksomheter som leverer tjenester til det offentlige.

Tilskudsordningene er regulert i de ulike sektorregelverkene. Innenfor tilskudsregimene vil det være de ulike tilsynsmyndighetene som fører kontroll med at regelverk, eksempelvis knyttet til bemanningsnormer/krav, blir fulgt.

Offentlige oppdragsgivere kjøper årlig varer og tjenester for nesten 600 milliarder kroner fra eksterne leverandører (offentlige anskaffelser). Regjeringen har i arbeidet for å hindre useriøsitet og arbeidslivskriminalitet vektlagt offentlige oppdragsgiveres særlige ansvar for å bidra til ryddige og seriøse forhold i norsk arbeidsliv, og hindre arbeidsmiljøkriminalitet.

I en anskaffelse er det mulig å stille krav som fremmer seriøsitet hos leverandørene. Hvilke krav oppdragsgiver kan stille må vurderes opp mot anskaffelsesregelverket i det enkelte tilfellet, og vil blant annet avhenge av anskaffelsens art, omfang, verdi og kompleksitet. Det kan for eksempel stilles krav til leverandørene om blant annet utdanning, økonomisk kapasitet eller relevant erfaring fra tilsvarende oppdrag. Det er opp til den enkelte oppdragsgiver å følge opp at leverandørene overholder vilkårene i inngåtte kontrakter og lovpålagte krav, og tar i bruk nødvendige sanksjoner.

Lærlingeforskriften pålegger offentlige oppdragsgivere, etter bestemte vilkår, å stille krav om at leverandører er tilknyttet en lærlingordning. Oppdragsgiver skal gjennomføre nødvendig kontroll av om krav om bruk av lærlinger overholdes.

I forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter pålegges offentlige oppdragsgivere å stille krav om at ansatte hos leverandører og eventuelle underleverandører skal ha visse lønns- og arbeidsvilkår. Etter forskriften kan oppdragsgiverne også forbeholde seg retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner dersom vilkårene ikke etterleves, og gjennomføre nødvendig kontroll med at kravene overholdes. Det er utarbeidet en egen veileder til forskriften.

Flere offentlige oppdragsgivere stiller krav til sine leverandører som går lenger enn det som pålegges gjennom anskaffelsesregelverket. Slike krav må vurderes opp mot anskaffelsesreglene og EØS-retten. I stortingsmeldingen om offentlige anskaffelser, Meld. St. 22 (2018-2019), ble det varslet at det skal det utarbeides en veiledning til offentlige oppdragsgivere som ønsker å ta i bruk slike krav.

Spørsmål om finansiell rapportering for virksomheter som leverer tjenester til det offentlige, er et sentralt tema i NOU 2020: 13. Regjeringen avventer nå, som nevnt, eventuelle innspill fra høringsinstansene.

Andre forslag som fremmes av representanten er at det skal sikres at offentlig finansierte velferdstjenester hovedsakelig skal utføres av ansatte, ikke av selvstendig næringsdrivende, og at ved anskaffelser av offentlig finansierte velferdstjenester skal kreves pensjonsvilkår på samme nivå som i det offentlige. Arbeidsforhold, herunder tilknytningsforhold og pensjon blir behandlet i NOU 2020: 13, og regjeringen avventer også her innspill fra høringsinstansene.

Når det gjelder grensen mellom selvstendig næringsdrivende og arbeidstakere med hensyn til arbeidsforhold reguleres dette i arbeidsmiljøloven. For ordens skyld vil jeg presisere at det er det reelle forholdet mellom partene som skal legges til grunn, ikke hvordan avtaleforholdet omtales av partene i kontrakten. Både private og offentlige virksomheter må følge arbeidsmiljøloven og sørge for at de som reelt er arbeidstakere ansettes. Innholdet i arbeidstakerbegrepet, og grensen mot selvstendig næringsdrivende, er et av temaene som behandles i det partssammensatte utvalget som vurderer rammeverket for tilknytningsformer i arbeidslivet. Utvalget skal levere sin utredning innen 1. juni 2021.

Representanten foreslår videre at det skal sikres at aktører som har oppdrag for det offentlige har tariffavtale. Regjeringen vil, i tråd med regjeringsplattformen, legge til rette for et organisert arbeidsliv og et velfungerende og effektivt trepartssamarbeid. Vi har derfor blant annet nedsatt en arbeidsgruppe sammen med partene for å styrke organisasjonsgraden. Et forslag, som etter det jeg forstår, innebærer et krav om at alle aktører som har oppdrag for det offentlige skal ha tariffavtale vil slik jeg ser det være å gå for langt. Et slik krav vil gripe inn i partenes frie forhandlingsrett, og vil kunne være problematisk sett opp mot grunnleggende rettigheter som organisasjonsfriheten.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen

